

Tarihin Estetik Dönüşümü: Edebi Ükronya Örneği Olarak Stefan Köhler'in *Deutschlands Rückkehr* İsimli Romanı¹

Müge ARSLAN KARABULUT²

Öz

Yaşanan tarihsel olaylar mevcut dönemin bakış açısıyla değerlendirildiğinde olası farklı sebep ve sonuçlar akla getirebilir. Bu tarz bir yaklaşımla tarihsel olan geçmişten beri alternatifleri ile kurgulanır. Böylece edebiyatbilimde bilim kurgu türünün bir alt dalı olarak ortaya çıkan ükronya/alternatif tarih yazımı gelişir. Ükronya, en genel anlamda dünya tarihinde yaşanmış olaylara farklı bakış açıları sunarak olası bir tarih yaratımını imler. Stefan Köhler'in 2021 yılında yayınlanan *Deutschlands Rückkehr* isimli romanı, edebi bir ükronya örneği olarak İkinci Dünya Savaşı yeniden kurgular ve Adolf Hitler'i farklı bir maceraya sürükler. Bu çalışmada öncelikle güncel bir tür olan ükronyaya ait genel bilgiler verilecek, sonrasında Köhler'in romanı edebi bir ükronya örneği olarak incelenecektir. Böylece romanda dönüşen tarihe dair izler gözler önüne serilecektir. Kurgu ve tarihin bir araya gelişi ve tarihin ükronik yazınsallaştırılması metne dayalı yöntemle irdelenerek alan çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler

ükronya
alternatif tarih
Stefan Köhler
Deutschlands Rückkehr
Adolf Hitler
İkinci Dünya Savaşı

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 03.06.2023
Kabul Tarihi: 23.08.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1309371

The Aesthetic Transformation of History: Stefan Köhler's Novel *Deutschlands Rückkehr* as an Example for Uchronia

Abstract

When historical events are re-evaluated from the point of view of the current period, it can make the individual think of different possible causes and consequences. With such an approach, the history is constructed with its alternatives. Thus, the uchronia/alternate history, which is essentially a subgenre of the science fiction in literature, emerges. Uchronia, in the most general sense, suggests a possible history by presenting different perspectives on events that took place in world history. Stefan Köhler's novel *Deutschlands Rückkehr*, published in 2021, reconstructs the Second World War as Uchronia, drags Adolf Hitler on a different adventure. In this study, first of all, general informations about the uchronia will be given, then Köhler's novel will be examined as an example of this genre. Thus, the traces of the transformed history in the novel will be revealed. It is aimed to contribute to field studies by examining with a text-based method the coming together of fiction and history and the literarization of history.

Keywords

uchronia
alternate history
Stefan Köhler
World War II
Adolf Hitler

About Article

Received: 03.06.2023

Accepted: 23.06.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1309371

¹ Bu çalışma, 08.05.2023-10.05.2023 tarihleri arasında Marmara Üniversitesi ve Türk Alman Üniversitesinde gerçekleştirilen XVI. Uluslararası Türk Germanistik Kongresi'nde sunulan "Değişen Dünya Dönüşen Tarih: Bir Ükroni Örneği Olarak Stefan Köhler'in *Deutschlands Rückkehr* İsimli Romanı" başlıklı bildirinin genişletilmiş biçimidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya/Türkiye, mugearslan@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3344-7880.

Giriş

Tarihsel olanın her dönem farklı biçim ve yöntemlerle edebiyata malzeme olması çok eski zamanlardan beri tartışılmaktadır. Daha Antik dönemde Aristoteles, tarih yazımı ve edebiyat yazımı arasındaki ayrımı vurgulayarak gerçek ile kurguyu birbirinden ayıran kuramlar belirler. Modern çağa gelindiğinde Georg Lukács, tarihseli edebiyat ile iç içe geçirir ve tarihsel roman olarak kuramsallaştırır. Günümüzde post-tarihsel romanlarda üst gerçek/gerçek üstü tarihselle derin bir temas halindedir. Tüm bu kuramlarda tarih ve edebiyat konusundaki en temel ayrım, tarihin gerçek ve kurgu ile olan mesafesidir.

Geçmişteki bir olayı olduğu gibi hatırlamak mümkün değildir. Her seferinde ya bir ayrıntı kaybolur ya da bir diğeri belirginleşir. Bu açıdan geçmişe dair her anı, düşünsel bir tasarımdır (Dillinger, 2015, s. 15). Bu doğrultuda tarih bilimi içerisinde bile mutlak nesnel bir gerçeklik aktarımının söz konusu olmadığı dile gelmektedir. Bu şekilde bir bakış açısıyla tarihçilerin tarihi aktif bir şekilde yeniden kurgulayan bilim adamları olduğu kabul edilebilmektedir (Dillinger, 2015, s. 15). Bu noktada tarih ve edebiyat bilimi kurgu temelinde bir araya gelir.

Tarihin kurgu ile bir araya geldiği noktada *değişimin edebiyatı* olan bilim kurgu edebiyatı (Kılıçarslan, 2021, s. 4) içerisinde gerçek tarihin alternatiflerini üreten bir alt tür olarak ükronya ortaya çıkar. Ükronyada yaşanmış olandan farklı, değiştirilmiş alternatif bir tarih belirir (Dillinger, 2015, s. 15). Bu alternatif tarih, şu anı ve geleceği yorumlamada estetik bir değerlendirme sunar (Boua, 2020, s. 64).

Ükronya, son zamanlarda popüler hale gelen bir edebi tür olarak en genel anlamda olmamış/gerçekleşmemiş olan üzerinden kurgusallaştırılan bir tarihi imlemektedir. Söz konusu alternatif tarih, gerçek tarihten farklı olarak olayları ve kişileri okura sunarken gerçek tarihin olumlu olumsuz alternatifleriyle değerlendirilmesine olanak tanır. Bu çalışmada öncelikle sınırları henüz net bir şekilde belirlenmemiş, hala tartışmalı yaklaşılan güncel bir tür olarak ükronya, farklı kuramcılarının belirlemeleri doğrultusunda ele alınacaktır. Türe ait genel özelliklere, konulara ve Alman ile Türk Edebiyatından örneklere değinilecektir. Sonrasında belirlenen bu özellikler ışığında Stefan Köhler tarafından yazılan ve 2021 yılında yayınlanan *Deutschlands Rückkehr* (Almanya'nın Dönüşü) isimli roman, bir ükronya örneği olarak analiz edilecektir. Romanın içerisinde türe ait tespit edilen özellikler örnekleriyle ortaya konacaktır. Yazarın okuru nasıl bir alternatif tarihle yüzleştirdiği irdelenecektir. Kurgu ve tarihin bir araya gelişi, ükronya türü çerçevesinde değerlendirilirken metne dayalı yöntem eşliğinde bir roman

içerisindeki ükronik özelliklerin tespit edilmesi ve alan çalışmalarına örnek oluşturmak amaçlanmaktadır.

Ükronya Nedir?

Günümüz popüler kültürde dikkat çeken konulardan bir tanesi olan ükronya (Dillinger, 2015, s. 14) edebiyatta, sinemada, tasarım ve çizimde sıklıkla karşılaşılan bir kavramdır. Düşsel mantıklı tahminler olarak tanımlanabilecek olan bilim kurgunun bir alt dalı olarak ortaya çıkar (Baudou, 2005, s. 10). En temel bakış açısıyla bilim kurgunun “geçmiş ve gelecekle birlikte zaman” amacına uygun olarak tarihsel olanı çağcıl bakış açısıyla yeniden yorumlar (Baudou, 2005, s. 87). *Alternative Geschichte* (Alternatif tarih), *Kontrafaktische Geschichte* (karşı olgusal tarih), *Fiktive/Hypothetische Geschichte* (varsayımsal tarih), *unreale Geschichte* (gerçek dışı tarih), *ungeschehene Geschichte* (gerçekleşmemiş tarih), *parahistoria* (yardımcı tarih), *virtuelle Geschichte* (sanal tarih), *Spekulative Geschichte* (spekülatif tarih), ükroni gibi kavramlar, ükronya³ ile aynı düzlemde anlam bulur. Bu tanımlamalar dışında Schallié, ükronyayı *Geschichte im Konjunktiv* (arzulanan tarih) olarak anlamlandırmıştır (2007, s. 271).

Ükronya kavramı, olmamış/gerçekleşmemiş tarihsel olaylar hakkındaki hipotezlerdir. Kavram, ilk defa 1876 yılında sıkı bir Kant takipçisi olan Fransız filozof Charles Renouvier tarafından uydurma bir sözcük (*Kunstwort*) olarak kullanılmıştır (Dillinger, 2015, s. 120). Yazarın yayımladığı kitabının adı *Uchronie: l'Utopie dans l'histoire*dir. Renouvier, *Tarihte bir Ütopya* alt başlığında kavramı kısmen açıklamıştır. Kavram, kökeni itibarıyla Yunanca *hiçbir yer* anlamına gelen *Utopia* sözcüğünü çağırıştır (Dillinger, 2015, s. 13). Ütopyalar, bilim kurgunun alt bir türü olarak gerçek dünyada (hiçbir yerde) olmayan kurgusal bir yerde geçen olayları anlatan eserleri tanımlar. Bundan temellenen ükronya kavramı (Gür, 2023, s. 59) ise hiçbir zaman (*Niemalszeit*), asla olmayan zaman, gerçekleşmemiş tarih gibi anlamları içerir (Dillinger, 2015, s. 13). Ütopya mekânı merkeze koyarken ükronya zamanı temel alır. Birinde olmayan bir yer diğerinde olmayan bir zaman söz konusudur. Köken olarak Latince *yok* anlamına gelen *ou* ve zaman anlamına gelen *kronos* sözcüklerinden türetilmiştir (Gür, 2022, s. 713). Ütopyadan yola çıkarak *ükronya* kelimesini geliştiren Renouvier'in yanında, distopyadan temellenen ükronyalar için kullanılan *diskronya* kelimesini türeten Eric B.

³ Bu çalışmada *ükronya* kavramının kullanımı tercih edilmiştir. Bunun nedeni, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı üzere Türkçe yazılan kaynaklarda yaygın olarak kullanılan ütopya ve distopya kavramlarıdır. Bilim kurgunun alt türleri olan ütopya ve distopyanın bu şekilde Türkçeleştirilmesi söz konusu kavramın benzer şekilde ükronya olarak Türkçeye aktarılmasını doğurmuştur. (Bkz. Gür, 2023, s. 59). Bunun yanı sıra Türkçe kaynaklarda kavramın *ükroni* şeklinde Türkçeleştirildiği de görülmektedir (Bkz. Baudou, 2005, s. 52, Erharat, 2020, s. 79-80).

Henriet'i de dile getirmek gerekir. *Diskroni* ya da *diskronya* kavram açıklamasını, Henriyet kendi eserinde ayrıntılı bir şekilde düşüncelerini Renouvier'den temellendirerek yapmıştır (Gür, 2022, s. 721).

Ütopya ve distopya geleceğe dönük türlerdir. Ancak derinlemesine değerlendirildiğinde aslında içinde bulunulan (mevcut) toplumsal sorunları gözler önüne seren ve eleştiren iki türdür. Ütopya bunu daha iyi bir gelecek toplumu düşüncesinden hareketle kurgular. “Distopya mevcut durumun kötüleşmesi hâlinde toplumu bekleyen tehlikeler konusunda uyarır” (Dağ, 2022, s. 29). Ükronya bu yaklaşıma özdeş tarihte yaşanan gibi olmasaydı olaylar iyi ya da kötü nasıl olabilirdi varsayımını irdeler. Bu açıdan içerisinde hem distopyayı hem de ütopyaı barındırabilir. Ütopya ve distopyadakine benzer şekilde toplumsal sorunları gözler önüne sererek daha iyi bir gelecek için geçmiş ve şimdi (toplum) eleştirisi yapar.

Ortaya çıkışı itibariyle ütopya-distopya ile ilişkisi açısından bilim kurgu türünün bir alt dalı olarak belirtile de görece yeni bir yapı olan ükronyanın (Gür, 2023, s. 55) son zamanlarda ayrı bir tür olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun gerekçesi, “yapısalcı bir tür teorisinin bakış açısından ortak özelliklere sahip” metinler olarak değerlendirilebilir ve böylece artık bilim kurgu, fantastik ve postmodern tarihsel kurgudan farklı olarak konumlandırılabilir olmasıdır (Gür, 2023, ss. 68-69).

Renouvier, ükronya kavramını açıklarken ilk olarak tarihin önceden belirlenmiş belli bir amaca sahip olduğu görüşünü reddeder. Bu açıdan zamanı net bir şekilde ükronyaya uygun olarak tanımlar. Ükronya tarihteki olanı ve anlatılanı eleştirebilme, geçmişi ve geleceği yeniden şekillendirebilme özgürlüğüdür (Dillinger, 2015, ss. 120, 122). Baudou, ükronyayı “tarihsel bir hareket noktasından yola çıkarak kurmaca olayların tarihsel anlamda yeniden kurulması” (2005, s. 52) olarak tanımlar. Böylelikle ükronyada temel olan iki şey, tarihle uğraşması ve tarihe eleştirel yaklaşmasıdır (Dillinger, 2015, s. 25). Bunun yanı sıra ükronyanın genel özellikleri arasında içerisinde kurgusal bir geçmiş oluşturulması ve varsayım ya da hipotez olarak geçmişte bir çıkış noktası belirlenmesi sayılabilir. Anlatı için kurgusal olayın dayandığı gerçek bir olay ya da kişi seçilir (Dillinger, 2015, s. 13).

Demandt'a göre ükronyalarda her şey farklı olabilir önermesinden yola çıkılır (2011, s. 82). Çünkü zaten bir şey gerçekleşmeden önce çok sayıda olası senaryodan birisidir (Demandt, 2011, s. 18). Bu doğrultuda olasılıklar gerçek olanın temelini oluşturur (Dillinger, 2015, s. 60). Böylece ükronyalar, “yaşanmış olanın yaşanmamış olması veya olduğundan daha farklı bir şekilde yaşanmış olması varsayılarak üretilen kurgusal metinler” ya da

kurgusal tarih anlatıları olarak betimlenebilir (Serdar, 2021, s. 139). “Olmasaydı ya da öyle olmasaydı nasıl olurdu/ ne olurdu?”, “Eğer....., ne olurdu?” (*Was wäre geschehen, wenn.....?*) gibi sorulardan yola çıkarlar (Dillinger, 2015, s. 13). Örneğin, Almanlar Birinci Dünya Savaşını kazansaydı ne olurdu? ya da 20 Temmuz’da suikastçılar Hitler’i öldürselerdi ne olurdu? gibi sorular ükronik anlatıların tipik odak noktasıdır (Dillinger, 2015, s. 13).

Ükronik varsayımlar belli özelliklere sahiptir. Bunların temelinde geçmişte belli bir karar alınacakken yaşanan bir *dönüm noktası* (*Wendepunkt*) olmalı ya da olayları farklı bir yöne sürükleyen bir *tesadüf* (*Zufall*) meydana gelmelidir (Dillinger, 2015, s. 13). Alman hükümetinin Birinci Dünya Savaşında Avusturya-Macaristan ile Sırp'lara karşı bir tutum takınma kararı ya da 20 Temmuz 1944’te Hitler’in bombalı saldırıdan hafif yaralı kurtulması tesadüf bu özelliklere örnek verilebilir (Dillinger, 2015, s. 14). Varsayımda bu dönüm noktası farklı bir olaya yol açar. Örneğin, Hitler söz konusu saldırıda yaralanmaz, ölür. Bu bağlamda sorulacak soru şu şekilde belirir: “Tarih böyle değişen durumlar ve koşullar altında nasıl devam ederdi? Birinci Dünya Savaşı hiç gerçekleşmeyebilir miydi?”. Gerçek tarihtekinden farklı olan bu değişen/değiştirilen dönüm noktası, sapma noktasına (*Diversionspunkt*) dönüşür. Sapma noktasıyla tarih dönüşür ve farklı ilerler (Dillinger, 2015, s. 14). Böyle bir sapma noktası her ükronyada mevcuttur, ancak her ükronya bunu özellikle açık etmek zorunda değildir. Ükronyayı diğer kurgusal tarih anlatılarından ayıran en önemli özelliklerden birisi belirlenen sapma noktasıdır (Rosenfeld, 2005, s. 5). Sapma noktası salgın, savaş, felaket ya da önemli tarihi figürlerin aniden ölmesi ve kaybolması gibi tarihin seyrini değiştirecek özellikte olmalıdır. Örnek olarak sapma noktasını Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ve Nazi dönemini olarak belirleyen birçok roman vardır (Serdar, 2021, s. 142).

Rosenfeld’e göre Nazi dönemini konu edinen ükronyalarda sapma noktaları şu şekilde olabilmektedir: 1) İkinci Dünya Savaşını Naziler kazanır. 2) Hitler, 1945’te ölümden kurtulur ve savaş sonrası uzun bir süre bir yerde saklanmayı başarır. 3) Hitler, Führer olmadan bir süre önce ya da sonra dünya tarih sahnesinden çıkarılır. Bu madde, çalışmada incelenecek romanda Hitler’in etkinlik alanının Almanya’dan Amerika’ya kaydırılması ile ortaya çıkar. Hitler dünya tarih sahnesinden değil, ancak Führer olamayarak Almanya tarihinden çıkarılır. Ancak Amerika’da kendine yeni bir etkinlik alanı bulur. 4) Yahudi soykırımının intikamı alınır ya da soykırım tümüyle hafızalardan silinir (2005, s. 13 ve Serdar, 2021, s. 143). Çalışmada incelenecek romanda kısmen bu konuya da değinilmektedir. Söz konusu dönemde Hitler’in merkezindeki Antisemitizm ükronik anlatıda yer almaz.

Alternatif tarih sürecinde en ufak bir detayın değişmesi birçok noktanın değişmesini beraberinde getirilebilir. Bu açıdan çok yönlü bir düşünme ve değerlendirme yetisini gerekli kılan *Kelebek Etkisi* (*Schmetterlingseffekt*) teorisi devreye girer. En ufak bir değişim ön görülemez sonuçlar doğurabilir. En küçük bir detayın değişmesi sebep ve sonuç bağlamında dünya tarihini değiştirebilir (Dillinger, 2015, ss. 37, 43). Kelebek etkisi özelliğini vurgulayarak Evans ükronyayı zaman döngüsünde değiştirilecek tek bir olayın gerçekte olandan farklı sonuçlar doğurabileceği geçmişin alternatif versiyonları olarak tanımlar (2014, s. 11).⁴

Ükronyalarda “yaratılan tarih, hemen her zaman gerçek dünyanın tarihiyle ilişkisel bir düzeyde kurulur” (Gür, 2023, s. 75). Bu açıdan anlatılan tarihsel döneme, kişilere ve yerlere yönelik bilgi gerektirir. Neyin gerçek, neyin kurmaca olduğunun tespiti, kısacası dönüştürülen/değiştirilen tarihsel veriler ancak detaylı bir tarih bilgisi ya da araştırması ile ortaya çıkar.

Ükronyanın en önemli özelliklerinden bir tanesi tarihi değiştirmesidir. (Gür, 2023, s. 94). Değiştirmek ve dönüştürmek ükronya türünün özünde vardır. Bu doğrultuda ükronyada tarihsel olan kişi, yer ve mekân -kısacası tarihe ait olan her şey- değiştirilme potansiyeline sahip birer veridir. Nasıl değiştirilip yeniden kurgulanacağı yazarın hayal dünyası ve bakış açısıyla şekillenir.

Zaman yolculuğu bilim kurgu türünün önemli araçlarından biridir. Ükronya içerisinde bu temayı işleyen eserler görülebilir (Dillinger, 2015, s. 21). Serdar'ın belirttiği şekilde ükronya, ütopyadaki karşılığını dünyayı daha iyi hale getirmek için bazı tarihi olayları değiştirmeye çalışan zaman yolcularının hikâyelerinde bulabilir (2021, s. 139). Dünyayı daha iyi hale getirme amacı ise tarihten ders çıkarma ilkesini belirginleştirir. Geçmişten bir anlatıyı kurgulasa da yazıldığı çağa ait anlatılar olan ükronyalarda temel amaç, okuru düşündürürken tarihten ders çıkarmaktır (Gür, 2023, ss. 77-78).

Eric B. Henriot 2009 yılında Fransızca yayımlanan *L'uchronie* isimli eserinde ükronyayı temelde başka bir dünyanın etkisi olmadan olayların değiştiği *Reine Uchronie* (saf ükronya) ve olayların başka bir dünyadan herhangi bir materyalin müdahalesi ile örneğin zaman yolculuğu ile değiştiği *Unreine Uchronie* (saf olmayan ükronya) olarak ikiye ayırır. Saf ükronyalarda odak noktası ağırlıklı olarak savaş ve savaş sonrası tarihtir (Boua, 2020, s.

⁴ Orijinali Almanca olan alıntıların Türkçe çevirileri bu çalışmanın yazarına aittir. Çalışma içerisinde Türkçe belirtilecek alıntıların orijinal biçimleri dipnot olarak aktarılacaktır: “alternative Versionen der Vergangenheit, bei denen die Änderung eines einzelnen Ereignisses auf der Zeitachse zu einem anderen Ergebnis als dem führt, das sich tatsächlich ereignet hat”.

67). Çalışmada incelecek roman bu teoriye göre saf bir ükronya örneğidir. Saf olmayan ükronya temelinde genelde *steampunk*⁵ ve zaman yolculukları vardır. Fantezi bu türde daha ağır basar (Boua, 2020, s. 69).

Ükronyalar, popüler kültürde dikkat çeken konulardan bir tanesi haline gelmiştir (Dillinger, 2015, s. 15 ve Gür, 2023, s. 55). Özellikle postmodern yaklaşım türe ilgiyi artırmıştır. Postmodern çoğulculuk, farklı bakış açılarını kabul eder ve her türlü hâkim fikre eleştirel yaklaşır. Durağan ya da sabit verileri sorgular. Bu bağlamda türe iyi bir sığınak oluşturur (Dillinger, 2015, s. 69 ve Gür, 2023, s. 92).

Bu değerlendirmeler ışığında ükronyalar, ütopyadan temellendiğinde gerçek tarihte olmuş olanın sonucu en iyi yönde daha farklı nasıl olabileceğini gösterebilir. Benzer şekilde distopyadan temellendiğinde ise en kötü sonuca dair ipuçları sunabilir. Bu doğrultuda değişen ve dönüşen tarihsel kişi, durum ve yerler toplum eleştirisine imkân tanıyarak geleceğin şekillenmesine katkı sağlar.

Ükronyanın İşlevi ve Edebiyattan Ükronya Örnekleri

Ükronya, özellikle ilk ortaya çıktığı dönemlerde eleştirilen bir tür olmuştur. Tarihin nesnel boyutundan koparılıp öznel açıdan değerlendirilmesi fikrine kuramcılar pek sıcak bakmamıştır. Çünkü gerçek olmayan şey genelde yok sayılır ya da reddedilir. Bu açıdan gerçekleşmemiş tarih üzerine varsayımda bulunmak bilim dışı görülmüştür (Demandt, 2011, s. 17). Ancak derinlemesine değerlendirildiğinde şu anki gerçeklik önceki gerçekliklerin bir sonucudur (Demandt, 2011, s. 18). Bu sonuçlar üzerine düşünmek ve sonuçların alternatiflerini değerlendirmek, geleceği şekillendirirken yardımcı olacaktır. Bir durumu her boyutta ele almak, olası olanı ya da olacak olanı öngörmek konusunda yarar sağlayabilir. Farklı bir toplumun alternatif tarihini okurken birey kendi tarihi oluşumunu değerlendirebilir. Bir durumun olayın ya da kişinin daha iyisini ve kötüsünü düşünmek, eleştirel düşünceyi geliştirirken gelecek için varsayımsal bir ön veri oluşturabilir. Tüm bunlar aslında ükronyanın eğlence edebiyatı sınırları dışındaki işlevlerini vurgulamaya yöneliktir. Bu bakış açısıyla Demandt'a göre ükronya bilim olarak görülme de bilime katkı sağlayacak bir yöntem olarak kabul edilebilir. Bunun için en temel gerekçe tarihten yola çıkması ve tarihe varmasıdır (2011, s. 16).

⁵ *Steampunk*, teknik tarihin alternatif gelişimini anlatan 19. yy. bilim kurgusuna dayanır. En temel konulardan birisi buharlı makinelerin kullanıldığı 19. yy. kurgusal teknolojiler- örneğin bilgisayar kullanılsaydı bu dönem nasıl bir döneme dönüşürdü- sorgulanır. İlgi gören bir alt tür olarak eğer gelecek daha önce gelmiş olsaydı geçmiş nasıl olurdu sorusundan hareketle yaratımda bulunur (Boua, 2020, s. 69)

Bilim odaklı değerlendirildiğinde Boua'ya göre ükronyanın temelde yorumbilimsel, bulgusal ve psikoterapötik işlevleri vardır (2020, s. 70). Ükronik eserler, düşünce ve deneyim alanını genişletir. Bu bağlamda olaylar, gerçeklik boyutundan sapmış bir dünyada anlatılan tarihi işaret eder. Kurgu olarak hipotez oluşturma imkânı sunar ve yazarlara geniş bir alan tanır. Deneme yanılma yöntemiyle bulgusal bir güce sahiptir. Yorumbilimsel açıdan ise teknik ve bilimsel oluşları yakın bir geleceğe taşıyarak birçok senaryo sunar. Okuru ulaşmak/yaşamak istediği toplumla alakalı sorular sormaya iter. Bu açıdan gelecek araştırmalarını zenginleştirir. Döngüsel yapıdaki geçmişte her bir durum henüz olmamış olanın izlerini taşır. Düşünen insan bu bağlamda olmamış tarihi simüle eder ve buna göre en uygun alternatifleri üretir. Geçmiş eleştirerek, geçmişe yönelik sorular sorarak modern toplumu değerlendirir ve şekillendirir. Böylece bu yaratımlar tarihsel ve sosyoekonomik bağlamından ayrı düşünülemez. Çünkü dönemin sorunlarını, korkularını ve umutlarını yansıtır. Bu doğrultuda ükronya yazımı toplumun gelişim modellerini yansıtan esas aygıt olarak geleneksel gelecek çalışmalarına geniş bir alan sunar ve ekonomik, politik, sosyal ve etnik kararların sonuçlarını daha derin gözden geçirmeyi mümkün kılar. Bilim kurgu okumak, bir çeşit özne araştırmasıdır ve böylece modern psikoterapötik yöntemlerle de yakından ilişkilidir. Ükronik eserleri okuyarak farkında olmadan (içgüdüsel bir bilgiyle) duygular, özneler arası ilişkiler, psikolojik reaksiyonlar, insanları yönlendiren güdüler ile ilgili bilgi içselleştirilebilir. Ükronya okumak bibliyoterapi konseptine de uyar, bireyin yaşam kalitesini artırabilir (Boua, 2020, ss. 70-72). Demandt'a göre ise farklı olumsuz alternatifleri okumak, gerçeğin kabullenilmesini kolaylaştırabilir. Sahip olunanın söz konusu durumda en iyisi olduğu hissini verebilir. Örneğin, Almanya'da komünizmin etkin olduğu daha çok insanın farklı bir biçimde kurban edildiği anlatılar, Hitler dönemine bakış açısını "olumlu" yönde değiştirebilir (2011, s. 37). Her bir ükronya, bu açıdan bir okuma terapisi, psikoanalitik bir iyileşmedir (Boua, 2020, s. 72).

Ükronya yazımı, sadece eğlence amaçlı değil, didaktik açıdan da okuru besleyecek niteliktedir. Modern edebiyat açısından değerlendirildiğinde gençlerin Stampunk'a duydukları ilgi tarihe olan ilgilerini artırabilir (Dillinger, 2015, s. 18). Teknoloji ile geçmişin birleşimi hem ilgi çekici bir durum ortaya çıkarır, hem de gençlerin geçmişi sorgulamalarını ve gerçek tarihi araştırmalarını sağlayabilir. Bunun yanında alternatif tarih üzerine yoğunlaşan birey kendi anını da sorgular. Bu açıdan ükronyanın özü, gerçekten kaçış (*Eskapismus*) değil, tesellidir, arzuların yerine gelmesidir (Dillinger, 2015, s. 45-46). Ükronyayı gerçeklerden kaçış olarak değerlendirmenin aksine türün tarihi olaylara derinlemesine bakma imkânı yarattığı için geleceğe daha özen gösterilmesini sağlayabileceği de vurgulanmalıdır (Dillinger,

2015, s. 123). Dillinger, ükronyadan tarih öğretiminde farklı düşünmeyi geliştirmek için yararlanılabileceğini vurgular. Bu açıdan ona göre ükronya, geçmişle günümüz arasındaki bağı kuvvetlendirebilir (2015, s. 86). Böylece entelektüel açıdan tarihin sorgulanarak daha iyi bir toplum düzeni için çaba gösterilmesine katkı sağlayabilir (Boua, 2020, s. 68).

Tüm bu olumlu işlevsel değerlendirmelerin yanı sıra ükronyaların manipülasyon amaçlı kullanılabileceği de vurgulanmalıdır. Konjonktüre göre hemen her alanda alternatif tarih hikayeleri toplumu yönlendirme amaçlı kurgulanabilir. Bu manipülatif durumu Gür, “ükronyada yaratılan tarihin belli bir arzu tarafından yönetilmesi” ile açıklar (2023, s. 144). Özellikle edebi boyutta yanlı bir bakış açısıyla okur, ükronik anlatı ile yönlendirilebilir. Yazarın isteklerinden ya da çıkarmak istediği sonuçlardan hareketle tarihi alt bir yapı oluşturulabilir (Gür 2023, s. 144). Bu doğrultuda ükronya yazımı antik dönemden beri belli ağırlık noktaları çerçevesinde dikkat çekicidir. Örneğin, antik ükronya örnekleri özellikle askeri güçlerin övülmesi biçiminde üretilmiştir (Dillinger, 2015, s. 265). Orta çağ dönemine ait ükronyalar içerisinde genelde tarihin hâkimi olarak tanrı belirlenmiştir. Aydınlanma döneminde ükronyalardaki merkez değişir. Tarihin hâkimi artık tanrı değil, insandır. İnsan tarihi değiştirebilme yetisine sahiptir. İnsan merkezli bu tür ükronyalarda eleştirel taraf belirginleşir⁶. 1960'lara kadar ükronya yaratımları -özellikle tarih biliminde- bilime aykırı olduğu için şiddetle eleştirilmiştir. Bu açıdan ükronya yaratımı bu döneme kadar oldukça sınırlıdır. Türe olan ilgi doksanlı yıllarda artar (Dillinger, 2015, s. 71). Bu ilginin nedeni dünyanın değişen yapısının yanı sıra, politika, kültür ve ekonomideki köklü değişimlerdir (Dillinger, 2015, s. 88). Ükronya, ancak 20. yüzyılda sistematik olarak ele alınmıştır (Dillinger, 2015, s. 267). Özellikle bu dönemde konu çeşitliliği artar (Dillinger, 2015, s. 269). 20. yüzyılın sonlarından itibaren askeri, politik ekonomik, kültürel ükronyalar yanı sıra bireysel ükronyalar da önem kazanmaya başlamıştır (Dillinger, 2015, s. 165).⁷

Edebiyat çerçevesinde tarih romanlarıyla ükronyalar karşılaştırıldığında çok net bir ayırım ortaya çıkar. Tarihi romanlarda “öyle olmasaydı nasıl olurdu” gibi bir soruya cevap arama kaygısı güdülmez. Ükronyanın ise çıkış noktası bu sorudur. Tarihi romanda bunun yanı

⁶ Gür'ün belirttiği üzere Aydınlanma Döneminde Tanrıların her şeyi belirlediği ükronyaların temelinde Leibniz'in *Theodicee* ve *Monadoloji* öğretileri etkindir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gür, 2023, ss. 28-32.

⁷ Çalışmada edebi ükronya üretimine dair genel bilgilerin aktarımı için türü derinlemesine irdeleyen, türe dair İngiliz, Alman, Amerikan ve Fransız edebiyatı çerçevesinde antik dönemden günümüze örnekler çıkaran Dillinger'in *Uchronie. Ungeschehene Geschichte von der Antike bis zum Steampunk* isimli yayınından faydalanılmıştır. Temelde bu kaynaktan faydalanılmasının nedeni, Almanca kaynaklar içerisinde türü örnekleriyle geniş bir zaman dilimi içerisinde ele almasıdır. Ayrıca tür ile alakalı Türkçe kaynaklarda ağırlıklı olarak İngilizce kaynakları temel alarak yürütülen çalışmalar yoğunluktadır. Bu çalışmada farklı olarak benzer çalışmalara öncülük etmesi açısından Almanca bir kaynaktan edebi ükronyaların kuramsal bilgiler ışığında örneklenmesinin Türkçe literatüre aktarılması hedeflenmiştir. Çalışmanın inceleme alanı Alman dilinde yazılmış bir roman olduğu için türe dair örnekler sadece Alman dilinde yazılmış olan eserlerle sınırlandırılmıştır.

sıra ükronyada olduğu gibi anlatı tarihi bir alt yapıya dayandırılırken olası sonuçlarıyla kurgulanmayabilir (Dillinger, 2015, s. 20).

Alman edebiyatı içerisinde Heinrich Heine'nin 1844 yılında yayınladığı *Deutschland. Ein Wintermärchen* (Almanya. Bir Kış Masalı) isimli eseri türün gelişimi açısından dikkat çekicidir. Çünkü eser içerisinde ükronik bir paragraf yer alır. Yazar, Arminus (Hermann) Romalıları yenmeseydi ne olurdu sorusundan yola çıkarak okura alternatif bir tarih sunar. Dillinger'e göre Heine aslında ükronyasında temelde özgürlük olmadan geri kalan hiçbir şeyin anlamının olmadığını vurgular (2015, s. 112). 1929 yılında Erich Kästner'in yayınladığı *Die andere Möglichkeit* (Başka bir Olasılık) isimli şiiri ise başarılı olan bir imparatorluk ükronyası olarak değerlendirilebilir. Şiirde Birinci Dünya Savaşını kaybetmiş olmanın olumlu yanları irdelenir. Çünkü Kästner'in ükronik anlatısında savaş kazanılsaydı Alman toplumunun daha zor şartlarla karşı karşıya kalabileceği resmedilmektedir (Dillinger, 2015, ss. 129-130). 1966 yılında Almanca yazılan ilk ükronya romanlarından olan Avusturyalı gazeteci Otto Basil'in *Wenn das der Führer wüsste* (Eğer Führer Bunu Bilseydi) okurla buluşur. Önceki iki eserden farklı olarak ükronya bu romanda sadece bir yöntem ya da üslup olarak değil ayrı bir tür olarak belirginleşir. Roman, İkinci dünya savaşında Hitlerin zaferini konu almaktadır (Dillinger, 201, s. 143). Ükronik olarak Nazi ideolojisi ile insanlığın çöküşü somutlaştırılır (Dillinger, 2015, s. 147). Avusturyalı yazar Christoph Ransmayr'ın 1995 yılında yayınladığı *Morbus Kitahara* isimli romanı da ünlü bir Alman (distopik) ükronyası olarak bilinmektedir. Ransmayr, endüstrinin bitimini kültürün bitimini tetikleyen bir unsur olarak serimlemektedir (Dillinger, 2015, s. 170). Christian von Dithfurth 2001 yılında yayınladığı ükronik romanı *Der 21. Juli* (21 Temmuz), gerçek tarihte engellenen bir gelişmeyi devam ettirerek tarihi dönüştürür. 20 Temmuz 1944 yılında gerçekleştirilen suikast sonucunda Hitler, gerçek tarihten farklı bir şekilde ölür, suikasttan sağ kurtulamaz. Roman bu saldırıyı Almanların başarısının başlangıcı olarak belirler (Dillinger, 2015, s. 66). 2010 yılında ilk kitabı yayınlanan *Kaiserfront* serisi başarılı Alman ükronik roman serilerinden biridir. Heinrich von Stahl takma adıyla yazılmıştır (Dillinger, 2015, s. 182). Timur Vermes *Er ist wieder da* (O Geri Döndü) isimli satirik romanında Hitler 2011'de Berlin'de uyanır. Ölüm gününden birden çok canlı ve değişmemiş bir şekilde günümüze atlamıştır (Dillinger, 2015, s. 20). İronik bir dille anlatılan hikâyede hem anlatıcı hem de ana karakter olarak kendi yıllarına dönüp olayları Nazi bakış açısıyla yeniden yorumlar (Boua, 2020, s. 68). Bu romanda eğer Hitler günümüzde yaşıyorsa ne olurdu sorusuna cevap aranır.

Türk Edebiyatı içerisinde ise ükronya aslında yeni ortaya çıkan değil, henüz sınırları belirlenmemiş bir türdür (Gür, 2023, s. 109). Gür'ün belirttiği üzere türe dair tespit edilen ilk örnekler, genelde bilim kurgu ve ütopya/distopya türlerinin ya da tarih anlatan edebi türlerin içerisinde görülmektedir (2023, ss. 109-110).⁸ Alman Edebiyatındaki benzer şekilde ilk olarak bir yöntem ya da farklı bir üslup olarak anlatılar içerisinde okurla buluşur. Bu kapsamda İsmail Gaspıralı'nın yazmış olduğu *Darrürrahat Müslümanları* (1887) isimli ütopyası, ükronyanın Türk Edebiyatındaki öncülerinden kabul edilebilir (Gür, 2023, s. 111). Yazar, "Darürrahat" ülkesini her anlamda ütöpik bir yer olarak sunarken, Endülüs yıkılmayıp devam etseydi İslam medeniyeti nasıl olurdu fikrinden yola çıkar (Gür, 2023, ss. 111-112). H. Nihal Atsız'ın 1958 yılında yayımlanan *Deli Kurt* romanı, ükronya türüne tipik bir örnek olarak gösterilemese de ükronik bir yapı taşımaktadır. Tarihi arka planı, Yıldırım Bayezid'in ölümünün ardındaki taht kavgalarıdır. Romanda Bayezid'in olası bir öldürülme durumuna karşı sakladığı çocuğunun tahtta hak iddia etmesine yönelik varsayımlar, ükronik yapıyı belirginleştirir (Gür, 2023, ss. 116-117). Türk Edebiyatında ükronya türünün öncülü olarak Yahya Kemal'in 1913 ve 1914 yıllarında yayımlanan *Çamlar Altında Muhasebe* yazı dizisi de anılmaktadır (Gür, 2023, s. 122). Türe dair ilk gerçek örnek olarak Seyfi Öngider'in 2013 yılında yayımladığı ve Mustafa Kemal'in olmadığı bir Türkiye Tarihini anlatan *Mustafa Kemal'in Saati* dile getirilebilir. 1915-2013 arası dönem kurgusallaştırılır. Mustafa Kemal'in 1915 yılında Çanakkale'de şehit olmasıyla olaylar gerçek tarihtekinden farklı bir yöne sürüklenir (Gür, 2023, ss. 141-143). 2013 yılında yayımlanan bir diğer eser Uğur Ziya Şimşek'in *Şehzade/Sultan Mustafa* roman formatında bir ükronya örneği olarak Şehzade Mustafa'nın tahta çıktığı bir tarih sunar (Gür, 2023, s. 153). Ükronyaya önemli bir diğer örnek olarak Kutlu Altay Kocaova'nın 2021 yılında yayınladığı *İzmihlal* romanı verilebilir. Bu roman, Enver Paşa ve Mustafa Kemal'in olmadığı distöpik bir dünya kurgular (Gür, 2022, s. 712). Sapma noktası Türk ve dünya tarihindeki bu iki önemli şahsiyetin erken bir tarihte ölmesidir (Gür, 2022, s. 717). Roman, ittihatçılar olmasaydı sorusundan yola çıkar (Gür, 2022, s. 716).

Stefan Köhler'in *Deutschlands Rückkehr* İsimli Romanındaki Ükronik Unsurlar

1978 doğumlu Stefan Köhler savaşı bizzat yaşamış bir yazar olarak, genelde savaş odaklı ükronyalar yazar. Eserleri arasında *Taxi nach Kabul* (2022), *Kfor- Die Deutschen*

⁸ Alman dilinde yazılan eserlerin örnekleşmesinin yanı sıra çalışmanın Türkçe olması sebebiyle türün Türk Edebiyatındaki örnekleri Gür'ün *Başka Bir Tarih Hayal Etmek: Türk Edebiyatında Ükronya* isimli çalışmasındaki örneklerden aktarılmıştır. Bkz. Gür, 2023.

kommen (2022), *Auf Feindfahrt mit U139* (2021), *Deutschlands Rückkehr* (2021), *Mission Mali* (2020), *Wie der Afghanistan-Krieg mein Leben verändert hat* (2019) sayılabilir.

Köhler, *Deutschlands Rückkehr* (Almanya'nın Dönüşü) isimli romanı 2021'de yayımlar. Romanın alt başlığı olan *Başka bir İkinci Dünya Savaşının Alternatif Tarihi (Eine alternative Geschichte über einen anderen Zweiten Weltkrieg)* ifadesi ile konuyu ve türü ortaya koyar.

Romanı iki ana bölüme ayıran Köhler, Vergil'den bir alıntı ile romana başlar. Savaşın tüm olumsuz yönlerini barış odaklı vurgularken bu ükronik romanın ana fikrini okura sunar. Alternatif bir tarih yaratırken özellikle Almanya üzerinden barış dolu bir diplomasi ile değiştirilmiş bir dünya tarihini gözler önüne serer. Savaşın nerede olursa olsun yıkıcı bir etkiye sahip olduğu fikri metnin merkezine yerleştirilmiştir (Köhler, DR⁹, s. 31): *Savaştan iyi bir şey çıkmaz, hepimiz barış istiyoruz* (Köhler, DR, s. 2).¹⁰

Romanın başında anlatılacak döneme ait tarihi arka plandaki kurgusal olayların bir zaman çizelgesi verilir (Köhler, DR, s. 8). 1918-1935 arası dönem bu zaman çizelgesinde ön bilgi olarak okura sunulurken tarih ve kurgunun iç içe geçirildiği ana konu 1935 yılında başlar, 1939 yılı baharında son bulur. Romanda henüz İkinci Dünya Savaşı başlamamıştır, ancak dünya tarihinde İkinci Dünya Savaşına ortam hazırlayan olaylara dair varsayımlarda bulunulur.

Romanın konusu Washington'da başlar. Muhasebeci Thomas Schneider Amerikan Savaş Bakanlığında çalışan bir memurdur (Köhler, DR, s. 13). İşyerinde evrakları düzenlerken tesadüfen dünya tarihi ile alakalı çok önemli bir belge bulunca ne yapacağını bilemez. Söz konusu evrak *-Kırmızı Savaş Planı (War Red Plan)-* gerekli birlikleri, konuşlanacak bölgeleri, atılacak adımları, rotaları gibi birçok şeyi ayrıntılı belirlemiş Amerika'nın İngiltere'ye karşı yürütmeyi düşündüğü bir savaş planıdır (Köhler, DR, s. 14, 20). Romanda bu savaş planı ile aslında Amerika'nın İngiltere'ye saldırarak tüm dünyaya meydan okumak istediği vurgusu yapılır. Bu plan, Amerika'nın ilerdeki planlarının bir ön hazırlığı niteliğindedir. Bu açıdan büyük önem taşır (Köhler, DR, s. 149).

Savaşı derinden yaşamış eski bir asker olarak Schneider'in bu belge karşısında anıları canlanır. Verdun savaşında (1916) bizzat görev almış (Köhler, DR, s. 15) Schneider, geçmiş ve şimdi arasında gider, gelir (Köhler, DR, s. 16). Tek isteği "Yeniden asla bir savaş ve ölüm olmamasıdır" (Köhler, DR, s. 16). Zaten savaş sonrası kaybettiği her şeyi gerisinde bırakarak

⁹ DR: Kısaltma; Deutschlands Rückkehr.

¹⁰ Romanın dili Almanca olduğundan, metin içerisindeki alıntıların Türkçe çevirileri çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

elinde kalan tek varlığı nişanlısı ile Amerika'ya yerleşmiştir. Savaş istemez ancak savaş bakanlığında iş bulur. Köhler, bu durumu ironik bir biçimde okura aktarmaktadır (Köhler, DR, s. 16).

Romanın bu ilk kısmında ükronya türünün önemli özelliklerinden birisi olan tesadüf, Schneider'in bu belgeyi (tesadüfen) bulmasıyla kendini gösterir. Bu tesadüf olayların gidişatını belirleyen en önemli etmen olur:

Kardeşimin eşi, tesadüfen savaş planına ek olarak Amerikan Genelkurmayının seferberlik emirlerini de ele geçirmiş. Bunlar birkaç ay önce verilmiş. Dosya ayrıca planın 1931'den beri üzerinde çalışıldığını gösteriyor. O sırada ABD hükümeti, çeşitli savaş olasılıklarını analiz etmesi için ünlü pilot Charles A. Lindbergh'i casusluk amacıyla Kanada'nın batı kıyısı Hudson Körfezi'ne göndermişti (Köhler, DR, ss. 20-21).¹¹

Romanın gerçek tarihten sapma noktası, 5 Mart 1933 yılı seçimlerinde Almanya'da seçimleri Adolf Hitler yerine kurgusal kahraman olan Robert Jäger'in kazanmasıdır (Köhler, DR: 9). Gerçek tarihte seçimleri NSDAP (*Die Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*)-Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi %43.9'luk bir oy oranı ile (Deutscher Bundestag, 2023) kazanır. Köhler, Hitler'i ve diktatörlüğe dair her izi Alman siyasetinden Hitler'e seçimleri kaybettirerek siler. DPD (*Demokratische Partei Deutschlands*)-Demokratik Almanya Partisi % 49.3'lük bir oranla seçimleri kazanır. Nasyonal sosyalistler ise %1.42'lük oy ile kaybeder (Köhler, DR, s. 9). Seçimlerde kazanan parti DPD ile alternatif tarihin temel vurgusu olan Almanya'da demokratik bir döneme işaret edilir. Ükronik anlatımında yazar, 1933 sonrası Almanya tarihini Nazi Almanya'sı döneminden çıkarmış, Almanya ve dünya tarihini o dönemdeki demokratik Almanya üzerinden şekillendirmiştir. Seçimler sonrasında demokratik bir yapıda devam etseydi o dönemde Almanya ve dünya tarihinin nasıl olabileceği üzerinden varsayımlarda bulunur. Ancak Köhler, demokrasi vurgusu yaparken Hitler'in de aslında demokratik bir seçim sonrası ülkenin yönetimini ele aldığını romanın sonunda ek bilgi olarak dillendirir (Köhler, DR, s. 171).

Hitler, romanda “Nazi eski başkanı”, “işsiz sanatçı”, “asker” ve “engellenmiş bir devrimci” ve “hükümlü” olarak resmedilir. Alman Şansölyesi olmak istemiştir, ancak bunu başaramamıştır (Köhler, DR, ss. 22-23). Seçimler sonrası ağır yenilgisinin ardından Almanya'yı terk eder ve ABD'ye yerleşir (Köhler, DR, s. 9). Ükronya bu noktada

¹¹ *Mein Schwager hat durch Zufall neben dem Kriegsplan auch noch die Befehle zur Mobilisierung des amerikanischen Generalstabs bearbeitet. Diese sind vor wenigen Monaten erteilt worden. In dem Ordner ist zudem festgehalten, dass an dem Plan bereits seit 1931 gearbeitet wird. Damals entsandte die US-Regierung den berühmten Piloten Charles A. Lindbergh zu Spionagezwecken an die kanadische Westküste von Hudson Bay, um die verschiedenen Möglichkeiten der Kriegsführung zu analysieren*

belirginleşir. Gerçek tarihi bilgiler ve kurgu iç içe geçer ve okuru farklı bir maceraya sürükler. “Çılgın Avusturyalı” (Köhler, DR, s. 140) siyaseti bırakmaz. Almanya’da başaramadığı siyaseti ABD’de devam ettirmeye çalışır. Dikkat çekici bir şekilde amacına ulaşır. Amerika’da belli bir kesim tarafından destek bulur. 4 Haziran 1933 tarihinde Hitler, Amerika’nın bağımsızlık gününde New York’ta Amerika lehine, Amerika’nın dünya tarihine damga vurması gerektiğine dair bir konuşma yapar (Köhler, DR, s. 9). NRP (*National Republican Party*)-Ulusal Cumhuriyetçi Parti başkanı Alexander Davis bu konuşmaya şahit olur. Hitler’in konuşmasından oldukça etkilenir. Hitler’i NRP’ye katar ve kendine baş danışman atar (Köhler, DR, s. 9). Ükronik bu romanda NRP, gerçek tarihe gönderme yapan bir parti olarak yer alır. Söz konusu parti gerçek tarihte 1924-1934 yılları arasında etkin olmuştur. Ancak romanda dile getirildiği gibi bir başkanı yoktur. Davis ise gerçek tarihte 19. yüzyılda yaşamış bir siyasetçidir. Ancak buradaki zaman açısından anlatılan döneme uymaz. Ükronya türüne uygun olarak yazar, Davis’i geçmiş bir tarihten getirip gelecek bir tarihin ana kişisi yapmıştır.

Romandaki savaş planını ele geçiren amiral üzerinden Hitler’in “tehlikeli kişiliği” işaret edilir. Savaş planının onların eline böyle geçmesinin mantıklı olmadığı ancak Hitler’in mantıkla işinin olmadığı dile getirilir: “Bu adamın mantıkla neredeyse hiç işi yok” (Köhler, DR, s. 22). Romanda Hitler’in yazmış olduğu bir kitaptan bahsedilir. Bu kitaptan bir bölüm okuyan Hansen, Hitler’in tehlikeli kişiliğini vurgular. Bu noktada Davis’in şeytanla bir anlaşma yaptığını dile getirir. Bu savaş planı, Hitler’in hoşuna gidecek cinstendir ve onun karakterine uygundur (Köhler, DR, s. 23).

Romanın ana kahramanı, Hitler’in yerine Alman Şansölyesi olacak olan Robert Jäger, Birinci Dünya Savaşı sırasında daha bir subayken bir İngiliz askerini yanmakta olan uçaktan kurtarır (Köhler, DR, s. 7). Jäger’in barışçıl tutumu bu şekilde başlangıçta vurgulanır. Almanya, barışçıl ve yardımsever yapıya sahip bu siyasetçi ile gerçek tarihte Hitler dönemindekinden farklı bir siyaseti tüm dünyaya bu alternatif tarih anlatısı ile göstermektedir. Almanya yeni Şansölyesi, kendinden önceki şansölye Paul von Hindenburg tarafından gönül rahatlığı ile desteklenir (Köhler, DR, s. 28). Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya’da yaşanan ekonomik krizden dolayı halka ekmek ve iş vaat etmektedir (Köhler, DR, s. 9). Bir fabrika işçisinin oğlu olan Jäger (Köhler, DR, s. 28) naif bir yapıya sahiptir. Toplantıya geç kaldığı için özür dileyebilen birisidir (Köhler, DR, s. 27). Gerçekteki o dönemde Hitler ile yaratılan baskıcı, gergin ortam yerine bu ükronyada gülmelerin, şakaların ve sıcak bir ortamın olduğu bir siyaset söz konusudur. Kabinedeki herkes birbiri ile iyi anlaşır, fikirler

özgürce tartışılır (Köhler, DR, s. 28). Başarıyı ve güveni getirenin bu olduğu vurgulanır (Köhler, DR, ss. 44-45).

Jäger, 16 yaşında gönüllü olarak savaşa katılır, ağır yaralanır. 1917'de teğmen olarak hava kuvvetlerine katılır. Birinci Dünya Savaşının hayatta kalan en başarılı savaş pilotudur. Bir süre ABD'de yaşar ve Almanya'ya geri döner. Nasyonal Sosyalistler başarılarından dolayı onu kendi taraflarına çekip kullanmak istese de o bunu reddeder (Köhler, DR, s. 28). Jäger, sarı saçlı, mavi gözlü tipik bir Alman olarak kurgulanmıştır (Köhler, DR, s. 29). Hitler'in karşısında romanda ari bir Alman şansölye tarih sahnesindedir. Ancak ari bir Alman olmanın o dönem Almanya'sı için hiçbir önemi yoktur. O, halkını düşünen, insancıl bir politikacıdır (Köhler, DR, s. 32). Demokratik tavrını, basın ve düşünce özgürlüğüne verdiği önemi bir gazeteci ile yaşamış olduğu diyalogda net bir şekilde gösterir. Bir basın toplantısında bir gazeteci Jäger'e gerçek tarihte Hitler'e sorulamayacak nitelikte bir soru sorar. Hatta Jäger'i faşizm ile suçlar. Jäger ise gayet ılımlı bir şekilde halkı ve halk oylamasını işaret ederek gazeteciyi mantığıyla alt eder:

<<Yani hükümetiniz faşistleri destekliyor!>> Scholz öfkeyle çıktı. << Bu bir utanç! Ve burada Alman halkı adına konuşuyorum!>> <<Öyle mi?>> [...] Jäger kollarını açtı ve yüzden fazla kişiden oluşan kalabalığa yüksek sesle seslendi. <<Bayanlar ve baylar! Size bir soru. Hükümetin oğullarınızı, kardeşlerinizi ve babalarınızı İspanya'daki iç savaşa göndermesini istiyor musunuz?>>. Birkaç saniye sonra, ilk olumsuz cevap geldi ve sonunda giderek daha fazla insan bu durumu reddettiğini duyurdu. Jäger, öfkeden kıpkırmızı olan Scholz'a döndü ve acıma ifade eder gibi ellerini kaldırdı. << Peki. Bay Scholz>>, Şansölye yüzünde kibirli bir ifadeyle söze başladı. <<Spontane bir referandum, nüfusun çoğunluğunun İspanya İç Savaşı'na müdahale edilmesini istemediğini gösterdi. En saf haliyle demokrasi, değil mi?>> (Köhler, DR, s. 54).¹²

Jäger, kurmaca bir film yıldızı olan Rebecca Jendrusch ile uzun yıllar bir birliktelik yaşar (Köhler, DR, s. 52), sonradan evlenir ve çift iki çocuk sahibi olur (Köhler, DR, s. 69). Romanda söz konusu dönemde gerçekte dünya tarihine damgasını vuran Antisemitizme yer yoktur. Jäger, Yahudi kökenli Jendrusch ile birliktedir (Köhler, DR, ss. 54-55). İkisi, Berlin'in

¹² <<Ihre Regierung macht sich also gemein mit den Faschishten!>>, brach es wütend aus Scholz hervor. <<Das ist eine Schande! Und hierbei spreche ich für das deutsche Volk!>> . <<Ist das so?>> [...] Jäger breitete die Arme aus und wandte sich mit erhobener Stimme an die Menschenmenge, die mehr als hundert Personen umfasste. <<Meine Damen und Herren! Eine Frage an Sie. Wünschen Sie, dass die Regierung Ihre Söhne, Ihre Brüder und Ihre Väter in den Bürgerkrieg nach Spanien schickt?>>. Nach einigen Sekunden kamen die ersten verneinenden Antworten, bis schließlich immer mehr Menschen ihre Ablehnung kundtaten. Jäger drehte sich zu Scholz um, dem die Zornesröte ins Gesicht geschossen war, und hob die Hände, wie um Bedauern auszudrücken. <<Tja. Herr Scholz>>, begann der Kanzler mit einem suffisanten Gesichtsausdruck. <<Eine spontan abgehaltene Volksbefragung hat ergeben, dass der Großteil der Bevölkerung kein Eingreifen in den Spanischen Bürgerkrieg wünscht. Demokratie in reinster Form, nicht wahr?>>

rüya çiftidir (Köhler, DR, s. 56). Romanda Jäger'e bıçaklı bir saldırı gerçekleştirilir. Bu suikast başarısız olur, ancak Jäger ağır yaralanır (Köhler, DR, s. 58). Bu suikast okura gerçek tarihte 1944 yılında Hitler'e yapılan suikast girişimini hatırlatır.

1932 yılında Amerikan başkanı Franklin D. Roosevelt'tir. Onun döneminde ülkede ekonomik problemler yaşanmaktadır (Köhler, DR, s. 8). Halk krizden dolayı zorlu bir dönem geçirmektedir. Birçok Amerikan vatandaşı işsiz kalmıştır ve on beş milyon insan, insani olmayan şartlarda yaşamaya çalışmaktadır (Köhler, DR, s. 17). Kara Perşembe (*Schwarzer Donnerstag*), Yeni Düzen (*New Deal*), Ulusal Endüstriyel Güçlenme Yasası (*National Recovery Acts*) gibi ifadeler yaşanan ekonomik sıkıntılara işaret etmektedir (Köhler, DR, ss. 8-10). Tüm bu gerginlik ortamında durumdan faydalanan siyasetçi Davis halkı yanına çekmeyi başarır. 1934 yılında ABD Temsilciler Meclisinde kendine yer edinir, 1935 yılında Roosevelt'in çocuk felcinden ani ölümü üzerine Amerika'nın yeni başkanı olur (Köhler, DR, s. 10). Bu durum, romanda Amerika için Roosevelt'in olmadığı farklı bir tarihi kurgulamaktadır. Bu noktada da tarih değiştirilmiştir. Gerçek başkan Roosevelt'in değil, kurgusal başkan Davis'in yönettiği bir Amerika resmedilir.

Başkan Davis, öncelikle Büyük Buhran (*Große Depression*)'a karşı geniş önlemler alan bir dizi kanun çıkarır. Bu kanunların en dikkat çekeni, baş danışmanı Hitler tarafından hazırlanan yetki kanunları paketidir (*Ermächtigungsgesetze*). Bu paket, gerçek tarihte Hitler'in Almanya'da arzuladığı ve yürürlüğe koyduğu pakettir. Yetki Kanunları, başkanın etki gücü artırmakta, büyük buhrana karşı etkili önlemler almayı kolaylaştırmaktadır. Kongre yetkilerini ise kısıtlamaktadır (Köhler, DR, ss. 10-11). Hitler'in gerçek tarihte Almanya'da gerçekleştirdiği/gerçekleştirmeye çalıştığı her şeyi alternatif tarihte Amerika'da gerçekleştirmesi, tarihi kişilerin kişiliklerinin, hırs ve çıkarlarının mekân önemli olmaksızın her şeyin önüne geçtiğini gösterir. Amerika'daki son durum gerçek tarihte o dönemin Almanya'sını hatırlatır niteliktedir: "Şirket sahipleri kamulaştırılıyor, arazilere el konuluyor, varlıklı durumda olanların vergileri önemli ölçüde artırılıyor. Ayrıca, şimdiye kadar özgür olan medya devlet kontrolü altına alınıyor" (Köhler, DR, s. 11).

Köhler'in kabinedeki bakanları kurmacadır. Örneğin, dönemin dışişleri bakanı olarak Theodor von Gallen, ekonomi bakanı olarak Julius Sängler, savaş bakanı olarak Erich Wissel okurla buluşur (Köhler, DR, s. 24). Kurmaca ile gerçek tarihin bir araya geldiği noktada Almanya ikinci Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg'un oğlu Oskar von Hindenburg romanda şansölyenin güvendiği baş danışmanı ve müsteşar olarak Almanya ve dünya tarihinde yerini alır (Köhler, DR, s. 24). Görüldüğü üzere ükronyada tarihi kişilerin ve

kurmaca kişilerin bir arada verilmesi özelliğine uygun olarak (Gür, 2023, s. 76), romandaki kişiler dikkat çekicidir.

Romanda Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında kullanılan askeri silahlar, uçaklar, denizaltıları, tarihi anlatının gerçek yanını kuvvetlendirir. Örneğin, İngiliz *Vicker* firmasına ait makinalı silah *Vickers-Maschinengewehr* (Köhler, DR, s. 3) ve ABD ve İngiltere ortak yapımı hafif makinalı tüfek *Lewis-MG* (Köhler, DR, s. 4)'in özellikleri ve kullanış biçimi ayrıntılı anlatılmaktadır. Okur, *Der Albatros DIII* isimli Alman savaş uçağının ilk defa Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan avcı uçağı olduğunu öğrenmektedir (Köhler, DR, s. 4). Bu bağlamda çok sayıda askeri terim mevcuttur. Derin askeri bilgisi olmayan okur için bu durum kapsamlı bir araştırma gerektirebilir.

Ükronyada resmedilen Almanya, Birinci Dünya Savaşı sonrası galip devletlerin talepleri ve Versay Anlaşmasının şartlarından dolayı darmadağın olmuş bir Almanya'dır. Ekonomisi çökmüş, sömürgelerini kaybetmiş, topraklarının çoğunu elden çıkarmak zorunda kalmış, ürünlerini ihraç etmesi yasaklanmıştır. Kısacası Almanya bir daha ayağa kalkamayacak şekilde parçalanmıştır. Köhler, Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı tek olumsuz durumun Versay anlaşması olduğunu belirtmek istemiştir (Köhler, DR, s. 171):

Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra galip güçler Almanya'yı darağacına gönderdi. Versay Antlaşması, Almanya nüfusunun onda birini ve topraklarının sekizde birini gasp etti. Dünyanın üçüncü büyük imparatorluğu neredeyse tamamen yok oldu. Alman himayesinde yaşayanların tüm özel mülkleri geçersiz ilan edildi. Japonya, Schantung'da ve ekvatorun kuzeyindeki tüm Alman adalarında Alman imtiyazını alırken, güneyindeki adalar Yeni Zelanda ve Avustralya'ya gitti. Afrika'daki Alman sömürge mülkleri Büyük Britanya ve Fransa arasında paylaştırıldı. Alman nehirleri uluslararasılaştı ve Almanya, kendi mallarını ihraç etmesine izin verilmezken pazarlarını galip devletlerin ithalatına açmak zorunda kaldı. Kısacası: Almanya o kadar parçalandı ki bir daha asla ayağa kalkamayacak (Köhler, DR, s. 25).¹³

Anlatıldığı üzere savaş sonrası dönemde Almanya ikiye bölünmüştür. Ya diktatörlüğü ya da demokratik bir yönetimi seçecektir. Alman halkı “mantıklı” davranır ve öç odaklı

¹³ *Nach dem Ende des Weltkrieges hatten die Siegermächte Deutschland aufs Schafott geschickt. Der Vertrag von Versailles raubte Deutschland ein Zehntel seiner Bevölkerung und ein Achtel seines Staatsgebietes. Sein Kolonialreich, immerhin das drittgrößte der Welt, ging vollständig verloren. Aller Privatbesitz der Bewohner der deutschen Schutzgebiete wurde für null und nichtig erklärt. Japan erhielt die deutsche Konzession in Schantung und sämtliche deutschen Inseln nördlich des Äquators, während die Inseln südlich davon an Neuseeland und Australien gingen. Der deutsche Kolonialbesitz in Afrika wurde unter Großbritannien und Frankreich aufgeteilt. Die deutschen Flüsse wurden internationalisiert und Deutschland musste seine Märkte für den Import aus den Siegerstaaten öffnen, während es seine eigenen Waren nicht exportieren durfte. Kurzum: Deutschland sollte so gebrochen werden, dass es nie wieder in der Lage sein würde, sich zu erheben.*

yürüttüğü politika ile Nasyonal Sosyalistler ve Hitler'i seçmez. Kendilerine yeniden iş ve ekmek sunan Jäger'i yönetici olarak tercih eder. Halk savaşa doymuştur. Bir daha kazanamayacakları bir mücadeleye girmek istemez. Bu noktada yazarın mantık vurgusu dikkat çekicidir. Ona göre mantıklı olan budur. Kazanma hırsı ve öç alma arzusu savaşı körükleyeceğinden mantık dışıdır (Köhler, DR, s. 26). Jäger, ılımlı politikasıyla galip devletlerden Versay'ın gevşemesini talep eder. Ekonomiyi mümkün olduğunca düzeltmeye çalışır (DR, s. 26). Halk, bu şartlarda bile geleceğe umutla bakar (Köhler, DR, s. 41), barış odaklıdır, geçmişten ders almıştır ve eski kanlı savaş günlerine dönmek istememektedir. Ütopya temelli ükronyaların bir amacı olan geleceğe daha umutla bakan bir toplum ilkesini Köhler bu şekilde yazınsallaştırmıştır.

Gerçek tarihten farklı olarak romanda 1935'te *Weimar Cumhuriyeti* adı direkt "Federal Almanya Cumhuriyeti" (*Bundesrepublik Deutschland*) olarak değiştirilmiştir. Gerçek tarihte ancak 1949'da Batı Almanya, 1990'da ise tüm Almanya bu ismi alır. Jäger için bu isim birlik ve bütünlük çerçevesinde yeni bir başlangıcı sembolize eder: *Kanlı savaşlarla esaretin karanlığından özgürlüğün altın ışığına*¹⁴ (Köhler, DR, s. 27). Gerçek tarihten farklı kurmaca bu anlatıda Jäger döneminde Almanya'da eyaletler farklı düzenlenmiştir, bazısı daha büyükleriyle birleşmiş durumdadır (Köhler, DR, s. 27).

Romanda Almanya'yı dünyaya demokratik ve gelecek vadeden bir ülke olarak göstermek için çabalanır. Örneğin, 1936 yılında barış ve dostluk sloganı ile yaz olimpiyatları düzenlenir (Köhler, DR, s. 51): Bu, dünyaya yeni, demokratik ve gelecek vadeden Almanya'yı göstermenin bir fırsatıdır (Köhler, DR, s. 46). Gerçek tarihte Hitler, olimpiyatları kendini ve Nazi devletini dünyaya tanıtmak amacıyla düzenlemiştir (LEMO, 2021).

Köhler, kimi gerçek tarihle örtüşen kimi gerçek tarihten farklılaşan dünya politikasına ve tarihine yönelik olaylar anlatmaktadır. Amerika, İngiltere ve Almanya dışında İspanya, İtalya, Fransa gibi ülkelerdeki iç ve dış politikaya dair bilgiler vermektedir. Bu ülkelerde değişen tarih, kelebek etkisiyle tüm ülkelerin hem iç durumunu hem birbiriyle olan ilişkilerini etkiler. Örneğin; İspanya'da çıkan iç savaş (Köhler, DR, s. 47), Avusturya'daki komünist saldırılar (Köhler, DR, s. 85) ve iç savaş tehlikesi (DR, s. 92), Karibik'in Amerika tarafından ele geçirilmesi (Köhler, DR, s. 97), Südet krizi ve bu bölgedeki Alman azınlıkların durumu (Köhler, DR, s.134) birbirini belirleyici niteliktedir. Dünya tarihine gerçek tarihte olduğu gibi Nazi sorunu damga vurmaz, dünya tarihini meşgul eden en temel sorun bir yandan Amerika bir yandan da Komünizm olur. Çoğu ülkede bu sebepli iç çatışmalar çıkar. Almanya dış

¹⁴ *Aus der Schwärze der Knechtschaft durch blutige Schlachten ans goldene Licht der Freiheit*

ülkelerdeki zor durumları kendini riske atmadan engellemek için elinden geleni yapar. Dış politikada yardımsever ancak halk temelli bir siyaset izlenir (Köhler, DR, s. 49). Gerek iç gerek dış politika çerçevesinde sürekli tarihten ders çıkarma vurgusu yapılıır:

Bu kez, 1919'dan bu yana yaşanan olaylardan çıkarılan bir dersle, nüfus hangi ülkenin tarafında olacağına kendi karar verecekti. Sonuç neredeyse herkesi şaşırttı. Sadece Südet Almanlarının çoğunun Alman Federal Cumhuriyet'ine katılmak istemesi beklenir bir durumdu. Hayır, asıl şaşırtıcı olan, Çeklerin yüzde 89'unun da Almanya'yı desteklemesi ve Bohemya ve Moravya olarak Federal Cumhuriyet'e katılmak istemesiydi (Köhler, DR, s. 169).¹⁵

Romanın sonunda Almanya'nın desteği ile çoğu ülkede sorunlar kısmen çözülmüştür. Birinci Dünya Savaşı sonrası ayağa kalkamaz denen Almanya tarih sahnesine geri dönmüştür (Köhler, DR, s. 170). Gerçek tarihten farklı olarak bu geri dönüş erken yaşanmıştır. 1939 yılında Almanya dünya siyasetinde söz sahibi, diplomatik ilişkilerde akılcı çözümlerle barışı sağlayan, kendine yeten bir ülke statüsündedir (Köhler, DR, s. 170). İkinci Dünya Savaşı yine yaşanır, engellenemez. Ancak farklı bir dünya siyaseti çerçevesinde patlak verir (Köhler, DR, s. 171).

Sonuç

Ükronya, gerçek hayatta gerçekleşmemiş ya da geçmişte aslında yaşanmamış, ancak kurgusal bir zamanda anlatılan olayları içerir. Bu noktada tarihsel olanı kurgusal olanla bir araya getirir ve estetik bir bakış açısıyla değiştirilen/dönüştürülen zamanı kurgusallaştırır. Şu an olmuş olandan hareketle olabilecek olanın varyasyonlarını değerlendirmek ya da herhangi bir tehdit anında geriye dönük aynı hataları yapmama olanağını tanıyabilir. Çok yönlü düşünebilmeyi hatta zaman ötesi düşünebilmeyi geliştirebilir. Bu açıdan zamansızdır, zaman ötesidir. Her zamana uyarlanabilecek alınması gereken dersleri ve öngörülerini içerir. Geçmişe dönük alternatif anlatımlar olmasına rağmen geleceği şekillendirebilir. Eleştirel bakış açısıyla daha iyi ya da daha kötü bir toplum düzeninin örneklerini sunabilir.

Ükronyalar, tarihsel romanlarla benzerlikler gösterebilir de onlardan bazı temel özellikler çerçevesinde ayrılırlar. Bu özellikler kapsamında kendine özgü bir türe dönüşürler. Ükronyaların temel özellikleri arasında sapma noktası, tesadüf ve kelebek etkisi en belirgin olanlarıdır. Bunun yanı sıra tarihsel romanlar kendilerine bir tarihi dönüm noktası belirleyip bu şekilde olmasaydı nasıl olurdu gibi bir soruya cevap arama kaygısı gütmeyizler. Tarihten bir

¹⁵ *Dieses Mal ließ man die Bewohner selbst entscheiden, zu welchem Staat sie sich bekannten - eine Lehre aus den Geschehnissen seit 1919. Das Ergebnis hatte fast alle überrascht. Nicht nur, dass sich die Sudetendeutschen mehrheitlich der Bundesrepublik anschließen wollten, das war zu erwarten gewesen. Nein, die wirkliche Überraschung war, dass sich 89 Prozent der Tschechen ebenfalls zu Deutschland bekannten und als Böhmen und Mähren der Bundesrepublik beizutreten wünschten.*

konu, kişi ya da yer belirleyerek kurgusal bir anlatı oluştururlar. Ükronyalar ise tarihsel olanı malzeme yaparken bilim kurgu, ütopya ve distopya türlerine benzer özellikleri ile geçmiş, şimdi ve geleceği birleştirip farklı bir tarihi yol ortaya koyarlar. Böylece ükronyaların asıl amacı, tarihsel olayların, kişilerin ve yerlerin tarihteki o an için önemini değerlendirilmesi ve herhangi bir noktanın değişmesi halinde olabileceklerin gözler önüne serilmesidir.

Bu çalışma içerisinde ükronya türü açıklanmaya ve bu türe ait özellikler somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Türün salt bir eğlence edebiyatı ürünü değil, aynı zamanda didaktik açıdan ve tarihsel olanın değerlendirilmesi noktasında bir metot olarak kullanılabilmesi belli kuramsal alt yapılarla sunulmaya çalışılmıştır. Bu tür net bir şekilde bir toplum eleştirisi sunarak okuru eleştirel düşünmeye iter. Popüler kültürde belirgin bir yer edinen türe ait özellikler, 2021 yılında yayımlanan *Deutschlands Rückkehr* adlı romandan örneklerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Romanda, Hitler'in olmadığı ve Nazi döneminin yaşanmadığı bir Almanya resmedilirken sapma noktası, tesadüf ve kelebek etkisi gibi ükronik özellikler açık bir şekilde görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrası Hitler Şansölye olmasaydı Almanya ve dünya tarihinin nasıl şekilleneceği üzerine varsayımlarda bulunmaktadır. Kısacası roman, ükronyanın önde gelen konularından Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arası dönemi tema olarak belirlemiştir. İç ve dış politikada barışçıl bir siyasetle yönetilen Almanya somutlaştırılırken, Hitler'in bir şekilde farklı bir ülkede gerçek tarihtekine benzer faaliyetler gerçekleştirmesi, tarihi kişilerin kişiliklerinin, hırs ve çıkarlarının mekân önemli olmaksızın her şeyin önüne geçtiğini göstererek gerçek tarihteki yaşananların kabullenilmesini kolaylaştırabilir. Bunun yanı sıra romanda açıkça tarihten ders çıkararak geçmişte yapılan hataların yapılmaması konusunda mesajlar verilir. Sonuç itibarıyla tüm bu özellikler, gerçek ve tarihin iç içe geçtiği söz konusu romanı güncel Alman edebiyatı içerisinde önemli bir ükronya örneği olarak belirginleştirmiştir.

Kaynakça

- Baudou, J. (2005). *Bilim-kurgu*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Boua, A. A. (2020). Uchronie in der Literatur: Bestimmung, Formen und Funktionen einer Untergattung der Science-Fiction. *Articles pour NZASSA 4 / DECEMBRE 2020*. 63-74. <https://www.nzassa-revue.net/admin/img/paper/6.%20BOUA%20Ahiba%20Alphonse.pdf>, 13.04.2023.
- Dağ, Ü. (2022). Yıldız lejyonları'nın dis(ü)topik kurgusunda anaerkillik-ataerkillik ikiliği. *Edebî Eleştiri Dergisi*, Ekim 2022, 6(2). 29-42.
- Demandt, A. (2011). *Ungeschehene Geschichte: Ein Traktat über die Frage: Was wäre geschehen, wenn ...?*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Deutscher Bundestag (2023). *Vor 90 Jahren: Letzte Reichstagswahlen in der Weimarer Republik*. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2023/kw09-kalenderblatt-wahlen33-544990>, 03.05.2023.
- Dillinger, J. (2015). *Uchronie. Ungeschehene Geschichte von der Antike bis zum Steampunk*. Paderborn: Ferdinand Schöningh.
- Erharat, S. (2020). *Dünyada ve ülkemizde bilimkurgu türünün doğuşu ve gelişimi*. Tezli Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı.
- Gür, M. (2023). *Başka bir tarih hayal etmek: Türk edebiyatında Ükronya*. Ankara: Günce Yayınları.
- Gür, M. (2022). Edebi bir tür olarak Ükronya ve alternatif tarih anlatısı: İzmihlal. *Söylem Filoloji Dergisi*, 7(3). 711-725.
- Evans, R. J. (2014) *Veränderte Vergangenheiten – Über kontrafaktisches Erzählen in der Geschichte*. München: Deutsche Verlags-Anstalt.
- Kılıçarslan, C. (2021). Bölmek, parçalamak ve anlamak. Tan, C. & Kılıçarslan, C. vd. (Ed.). *Bilimkurguyu anlamak: Alt türlere eleştirel yaklaşımlar içinde* (s. 1-11). Ankara: Nobel.
- Köhler, S. (2021). *Deutschlands Rückkehr. Eine alternative Geschichte über einen anderen 2. Weltkrieg*. Duisburg: EK-2 Militar.
- LEMO (2021). *Die XI. Olympischen Sommerspiele in Berlin 1936*. <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/innenpolitik/olympische-sommerspiele-1936.html>, 05.05.2023.

Rosenfeld, G. D. (2005). *The world hitler never made: Alternate history and the memory of Nazism*. America: Cambridge University Press.

Serdar, H. A. (2021). Babavatan: Bir alternatif tarih incelemesi. Tan, C. & Kılıçarslan, C. vd. (Ed.). *Bilimkurguyu anlamak: Alt türlere eleştirel yaklaşımlar içinde* (s. 139-161). Ankara: Nobel.

Schallié, C. (2007). Die erfundene Erinnerung: Hitler in der Schweiz. Vogel, M & Koch L. (Ed.). *Imaginäre Welten im Widerstreit. Krieg und Geschichte in der deutschsprachigen Literatur des 20. Jahrhunderts içinde* (s. 271-285). Münster: Königshausen & Neumann.